

ДИАГНОСТИКА НА УЧИЛИЩНАТА ГОТОВНОСТ
НА 6 -7-ГОДИШНИ ДЕЦА
В ИНТЕРКУЛТУРНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

Виктория Юриевна Димитрова

ДГ „Звездица“, гр. Бургас

DIAGNOSTICS OF SCHOOL READINESS
FOR 6-7 YEAR OLD CHILDREN
IN AN INTERCULTURAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Victoria Yurievna Dimitrova

Kindergarten „Zvezditsa“, city of Burgas

Abstract: *The article presents a diagnosis of the school readiness of 6-7 year old children in an intercultural educational environment. It provides the potential for the unique originality of children's ethnic activity and can be defined as a natural resource for the social and cognitive development of the personality of children from different cultures in modern society. The diagnosis of children of ethnic origin determines their readiness to enter school . It is the educational system that is called upon to preserve the child's cultural identity while making the young student tolerant and open to others. The results of the achievement assessment show that ethnic children are ready to enter school*

Keywords: *diagnosis, ethnicity, education, school, integration*

Интересът към темата за училищната готовност на 6-7-годишни деца в интеркултурна образователна среда е особено актуална днес, тъй като една от характеристиките на съвременното общество е неговата мултикултурност. Тя осигурява потенциала за неповторимото своеобразие на детската активност и може да се определи като естествен ресурс за социално и познавателно развитие на личността на децата в съвременното общество. Във връзка с това, процесът на взаимно проникване на културите намира отражение в системата на образованието. Образователната система е тази, която е призвана да съхрани културната идентичност на детето, като същевременно прави малкия ученик толерантен и отворен към другите.

Преустройството на българското образование по посока подготовката на подрастващите за живот в мултикултурно общество е свързано с амбицията ми за установяване на диагностични процедури на децата от етноса, съобразени с тяхната възраст, изучавания материал, възможностите на режима и организацията на възпитателния процес.

Диагностиката на готовността за училище е важен елемент от цялостната дейност, свързана с прехода на децата от детската градина към началното училище. Тази диагностика има стимулиращ и развиващ характер. Тя обхваща онези страни от развитието, които са тясно свързани с изискванията на началното училище като цяло, с неговата организация и съдържание на обучението. На преден план излизат

характеристиките на познавателното и езиково развитие, а напоследък се отделя внимание и на социалното развитие на бъдещите първокласници.

Педагогическата диагностика има исторически корени и е един от интегративните центрове на съвременното педагогическо познание. Думата диагностика произлиза от гръцки език и означава основно познаване, решаване, заключение както по отношение на хора, така и по отношение на процеси и събития. Основната цел на педагогическата диагностика е получаване на диагностична информация, която да отговаря на изискванията за обективност, надеждност и валидност.

Един от най – използваните методи за диагностика на бъдещите ученици е тестирането, за да се определи качеството и стойността на резултатите от обучението по отношение на придобитите знания и умения. Според проф. Бижков е правилно да се наричат – дидактически тестове. Въпреки разнообразието от определения, всички автори са единодушни, че дидактическият тест е инструмент за измерване и оценка на резултатите от учебно – познавателния процес по установени учебни програми. Той е съдържание на набор от въпроси и задачи, конструирани според предварително определена цел и строго определени процедури. Тестовете могат да се класифицират въз основа на различни признаци: цели на измерването и решения, които се вземат въз основа на техните резултати, вид на включените в тях задачи и начин на формулиране на отговорите, организация на провеждане на тестовото изпитване, необходимо време за провеждането му, избран подход за оценяване на резултатите и качествата на теста.

Проблемът за готовността за училище и нейната диагностика е личностно и социално значим, за да може да се помогне на детето от етноса да върви напред. Това е израз на стремежа към доброто познаване на постъпващото в училище дете от етноса и неговата готовност за това. Тази готовност е въпрос, който вълнува психолози, педагози и родители. Тя се определя като резултативната страна на процеса от дейности, чрез които детето се подготвя за новата си социална роля - тази на ученика. Готовността за училище е индивидуална, личностна характеристика с конкретни параметри. Тя отразява моментното развитие на детето. Диагностиката позволява този скрит и в по-голямата си част невеществен израз да се материализира чрез определени числа или отговарящите им степени. До момента на диагностицирането и готовността остава скрита и неуточнена, а оценката за степента и – донякъде субективна. След като се използват проверени, стандартни методики, готовността става явна и обективна. Тя дава възможност да бъдат отразени особеностите и набелязани перспективите за развитие на всяко дете от етноса и въз основа на получените резултати да се планира и корекционната работа за подобряване на тези резултати.

Метод на изследването

Използването на диагностични методи в образованието все повече се разширява с оглед на изискванията за индивидуален подход . Назряла е необходимостта от диагностика на готовността за училище с цел да се диференцира работата на детската учителка по отношение на децата от различните етноси. Тя е необходима, за да се видят децата с проблеми и да се организира правилно работата с тях, за да се избегнат трудностите в обучението, когато те постъпят в първи клас. В съвременните условия на организация на педагогическия процес диагностиката е част от него, както в ежедневния, така и в годишния план на детската учителка.

При децата от предучилищна възраст изследванията са насочени предимно към оценяване степента на училищна им зрелост и готовността за обучение .Този феномен е закономерен етап от цялостното развитие на 6 – 7 годишните деца от етноса и е

необходима предпоставка за по-нататъшното им нормално и успешно развитие в училищната възраст. Ето защо използването на метода диагностика е наложителен за преодоляването на различните трудности, които предстоят при преминаването на децата от етноса към по-горната степен – в училище.

Анализ на литература

Готовността на децата за училище е проблем за разработка пред автори като Д. Батоева, Г. Пиръов, Л. Георгиев, Ал.Маджаров, Н.Николов, Е. Петрова, които разглеждат проблема от различни ъгли, но всеки от тях допринася и за изясняване същността на понятието „готовност за училище“, както и познаването на това понятие като необходимост за съвременните учители. Например Е. Петрова разглежда готовността за постъпване в училище като резултат от индивидуалното развитие на детето, но и също така като резултат от подготовката, която детето получава в детската градина. Според нея, тази подготовка „предполага достигането до определено равнище, осигуряващо прехода към ново психично и личностно образование на личността, необходимо за формиране на нови потребности и мотиви за развитие на нови способности“. В този смисъл, подготовката изисква наличие на система за формиране на детето и постигане на равнище с определени акценти върху детето и психическа зрелост, обуславяща прехода. Готовността за преминаването в училище към системно обучение изисква определено равнище на развитие на умствената дейност и наличие на общо учебно умение. И точно в педагогическите ситуации се създават условия за развитие на елементи на учебна дейност. Авторката Е. Петрова посочва, че „те като специфична форма на работа в детската градина подготвят прехода към урока и осигуряват общата психологическа готовност за училище“. Тя обръща внимание на личностната готовност за училище, която е важно условие за формиране на мотивите за учение и отговорно отношение към задълженията. Готовността за училище е „готовност за овладяване на посредствени, неситуативни форми за регулиране на дейността, позволяваща тя да се извърши в съответствие с по-високите учебни изисквания към детето“.

Н. Николов изследва подробно готовността на шестгодишно дете за постъпване в училище. Главно внимание той обръща на психичните процеси и качества на тези деца, както и на новия тип общуване, което играе роля за тяхното развитие.

Д. Батоева казва, че под понятието „училищна зрелост“ трябва да се разбира средното ниво на развитие на подлежащото на обучение дете да бъде такова, че то да е в състояние да се справи с обучението. Тя свързва готовността за обучение с понятието „училищна зрелост“, която може да се разглежда от различни аспекти – педагогически, психологически, медицински, социален. Авторката посочва, че степента на учебна зрелост определя времето за започване на училището. В книгата си „Адаптация на децата към обучение“, Батоева разкрива връзката между готовността за постъпване в училище на детето и неговата успешна адаптация към обучението в първи клас. Затова психологическата диагностика играе важна роля при решаване на въпросите за училищната зрелост на постъпващите в първи клас. Дали е възможно конкретното дете да постъпи в училище в определена календарна възраст или може да се стори това по-късно или по-рано, зависи от степента на неговата развитие.

Въпросите, свързани с педагогическата диагностика се разработват от много други автори - Георги Бижков „Педагого-психологическа диагностика“, Ели Драголова, Теодор Попов - „Педагогическа и психологическа диагностика“, Ангел Славчев - „Педагогическата диагностика като елемент от емпиричните педагогически изследвания“, Иван Иванов - „Педагогическа диагностика“ и др.

Специфика на работата в интеркултурна среда

За да се научат децата от етноса да бъдат добре подготвени за училище, от детската учителка се изисква да познава специфичните културни особености, етнически традиции и обичаи, за да се спечели сърцето на всяко едно дете от и да се привлекат родителите за благородната кауза - подготовката за училище. Само ако децата и родителите на децата от етносите ни вярват, може да се намери правилния път - пътят на взаимно доверие, зачитане и познаване. Тогава по-лесно се решават новите съвременни задачи на образованието. Същевременно трябва да намерят най-точните аргументи да се убеди семейството, че само доброто образование ще му даде равнопоставена позиция в социалния живот. Има родители, които не са заинтересовани от обучението на децата им в детската градина. Само чрез установяването на неразривна връзка между семейството и детска градина може да се работи за бъдещето на тези деца. Позовавайки се на задълженията и отговорностите на родителите по отношение на подготовката за училище се съдейства за получаване на максимални и ефективни резултати в обучителния процес.

Провеждането на консултации с родителите на децата от различните етноси и допълнителна работа с изоставашите деца са едни от формите, които съдействат и помагат за покриване на нормативните изисквания по български език. Ако в семейството не се говори български, то децата от различните етноси трудно ще покрият нормативите за готовност за училище и трудно ще разширяват познавателния си кръгзор. Само с подкрепа на семейството, детето съвсем естествено ще се въведе в социалната среда да общува, в разговорната среда на книжовния български език. Неговото усвояване и формирането на комуникативни умения, както и усвояването на устната и писмена реч, помагат децата-етноси да се развиват хармонично в интелектуално отношение и да намерят своето място в обществото. Това е тяхната база за развитие. Ако не се овладее българския език, децата - етноси не биха се справили, защото мисълта трябва да се облече с думи. Неумението да си служат с официалния език намаля шансовете им за социално включване и е предпоставка за цялостно изоставане.

Спецификата на работа в интеркултурна среда предполага прилагането и на такива форми, като разкриване различията в начина на живот, език, традиции и обичаи на децата от етносите. Налага се още уелото прилагане на индивидуалния подход към всеко дете от тях, за да се развиват уменията му за партньорство, да се стимулира и да активизира учебно-познавателната му дейност чрез адекватни методи и похвати в благоприятна учебна среда.

За развиване на конструктивна мотивация за учене допринасят различните педагогически стратегии, които допринасят за израстването на децата от различните етноси и подготовката им за училище:

- създаване на подходяща за учене среда за тях;
- поставяне и постигане на реалистични цели при обучението им;
- подкрепа на инициативността в ученето;
- осъществяване на конструктивна обратна връзка.

Важен аспект от интеркултурното образование е овладяването на книжовния държавен български език от децата, принадлежащи на друг етнос. Постигането на успешни резултати ги мотивира за изпълнението на нови задачи. Това мотивиране за учебна дейност се опира на заложения у всяко дете естествен стремеж към опознаване

на света, който ни заобикаля и го добавя към основата на неговата личност. По този начин се затвърдява наученото, разширява се общата учебна подготовка, формира се мотивационната и познавателната сфера и се съдейства за подпомагането и насочването на бъдещите ученици от различните етноси към овладяването на книжовния държавен български език. Така се структурират и отделни страни на мотивационната сфера. Когато мотивите се осъзнават, те се превръщат в цели и затова е необходимо изясняването им, за да станат те реална действаща сила в поведението на децата и да се активират техните познавателните мотиви.

Цел на диагностичното изследване

Целта на диагностичното изследване на децата от различните етноси е да се установи равнището на индивидуалните способности и степента на развитие на децата от различните етноси по отношение на направление българския език и литература чрез изготвяне на диагностика за начална училищна готовност.

Основни задачи

- Намиране на подходяща и разнообразна за децата от различните етноси методика за диагностика.
- Запознаване с теоретичната и практическа постановка на проблема.
- Създаване на условия за равен старт за постъпване в училище на всички деца от IV възрастова група, принадлежащи към различните етноси.
- Да се установи степента на готовност на децата и да се анализират получените резултати от изследването.

Описание на диагностичната процедура

Разглежданата тема представя технология на практиката в детската градина, която се основава на цялостната концепция за работа с деца от другите етноси и техните родители. Тя е свързана с приобщаването на децата от етническите групи към предстоящия училищния живот и образователната им интеграция чрез разнообразни форми на работа в различните видове дейности.

Организацията на диагностичната процедура за изследване на децата от различните етноси за тяхната училищна готовност по отношение изготвянето на диагностика, свързана с резултатите по български език и литература, премина в разработването на концепция и създаването на конкретна организация през следните етапи:

- Подготвителен етап

Това е етап на съставяне методиката на изследване, критериите и показателите. На този етап се разкриха методологическите, процедурните и организационните предпоставки на изследването. Включи се разработване на цялостна концепция и самата организация на изследването на децата от различните етноси.

- Основен етап – провеждане на диагностиката

Основният етап включи структурата на концепцията с двете тясно свързани помежду си части: методологическа и методическа. В методологическата част се обхваща проблемите във връзка с обекта и предмета на изследването, целта и задачите, основните понятия. Методическата част включи образуването на групата деца от етнически произход, определяне на критерии и показатели на изследването,

определяне на методи, разработка на инструментариум, разработка на модел за анализ на данните. Като основен метод е използвано анкетирането. Анкетната карта съдържа отворени и затворени въпроси. Общият брой въпроси е 20. Диагностичната процедура обхваща проследяването на резултатите на децата от различните етноси по образователното направление български език и литература.

- Заключителен етап - анализ на установените резултати

Резултатите от постиженията на децата при заключителния етап отчетоха в началото и в края на учебната година - през месеците октомври и април. Междинен акцент поставих след входящата диагностика при проследяване на резултатите на децата върху знанията и уменията, необходими за успешното преминаване към училищното образование. За мен този акцент е един от най-важните, защото след входящата диагностика се видяха пропуските по различните ядра и се наложи коригиране и допълване на пропуските.

За децата от етническата група, които за пръв път постъпваха в IV група на детската градина, в началото на учебната година проведох обследване чрез наблюдение на показателите за ранно детско развитие: здраве, физическо и двигателно развитие; езиково, познавателно, социално и емоционално развитие; активност, игра и учене. Резултатите от проследяването на постиженията на децата от различните етноси отбелязах в дневника на групата. За целта приех единна, обща матрица за описване на индивидуалните резултати на всяко дете от етноса. В нея очертах различните умения на детето по отделните направления, които са на три нива: справя се самостоятелно, справя се с насочващи въпроси и справя се с помощ от учителя. По този начин се диференцираха постиженията на детето - етнос между отделните проследявания на резултатите от предучилищното образование. Резултатите от постиженията по ДОС на детето се описват по определената матрица.

В края на учебната година по дадените в таблицата показатели с децата от етнически произход се отчете, че всички деца се справят самостоятелно при решаване на познавателните задачи по образователните направления, въпреки че в началото на годината някои от тях ползваха насочващи въпроси, а други се справяха само с моя помощ. Това доказва ефективността на методите на работа с децата от различните етноси и е сигурен показател за израстването им и тяхната готовност за училище. Диагностиката на изследваните 18 деца от етническата група показа, че всички те имат необходимата готовност за училище, което се вижда от изложените резултати от изходното ниво на децата по отделните показатели на направлението български език и литература. При сравнителния анализ на резултатите се отбелязва, че при всички деца е вдигнато нивото и няма деца, които не отговарят на изискванията за постъпване в училище.

В края на учебната година, през месец април, след направената изходяща диагностика по дадените в таблицата показатели с децата от етнически произход се отчете, че всички те се справят самостоятелно при решаване на познавателните задачи по образователното направление, въпреки че в началото на годината някои от тях ползваха насочващи въпроси, а други се справяха само с моя помощ. Това доказва ефективността на методите на работа с тях и е сигурен показател за израстването на децата от различните етноси.

Така изготвената диагностика е пряко свързана с реалното прилагане на фокусирани към децата от различните етноси критерии и показатели. Тя предполага установяването на готовността на тези деца за училище. Трудностите, през които се

премина за преодоляване на езиковата бариера са преодолені в хода на контрола на развитието на всяко едно дете. Образователната диагностика предостави така необходимата, подходяща и изключително важна информация, за да може да се знае реалността за училищната подготовка и да се знае дали е необходимо подобряване и в каква насока. По този начин се откриха отговорите и необходимите решения, за да се подобри това, което се проваля в по-нататък в училище. Чрез диагностиката се даде възможност да разберат причините за успеха и неуспеха на децата от етноса. Още от първите дни на постъпването на децата в 4 група се започна работа върху съзнателното и целенасочено формирането на пропуски в учебната дейност по български език и литература като процес.

Този процес не протече еднакво при всяко дете от малцинството, но чрез поставената навреме диагностика се постигна установяване на равнището на индивидуалните способности и степента на развитие на децата от етническите групи по отношение на направление българския език и литература, което е и целта на изследването за тяхната начална училищна готовност.

Литература

- [1] Батоева, Д. (1976) Училищна зрелост. С.
- [2] Бижков, Г. (1988) Педагогическа диагностика.
- [3] Бижков, Г. и др., (1996). Диагностика на готовността на децата за училище. С.
- [4] Иванова, Б. (1997). Подготовка и готовност за училище. Пловдив
- [5] Иванов, И. (2006) Педагогическа диагностика. Университетско издание. Шумен
- [6] Петрова, Е. (1986) сб. Подготовката на децата за училище и приемствеността между детска градина и училище. С.
- [7] Петрова, Е. (1989) Подготовка за училище, С.
- [8] Янакиева, Е. (2008) Предучилищна педагогика. Благоевград

За контакт с автора:

Виктория Димитрова

e-mail: dimitrovav405@gmail.com